

Σειρά ποντιακῶν λαογραφικῶν ἐκπομπῶν τοῦ Συλλόγου "Φάρος Ποντίων"
ἀπὸ τὸν ραδ.σταθ. "Ανεδούλας Ε.Ι.Ρ.

Ἑκπομπή 26ῃ 21-3-1970

..... Σ Η Μ Α
.....

Ποντιακοὶ ἀντίλαλοι. - Λαογραφικὴ ἐκπομπὴ τοῦ Συλλόγου "Φάρος
Ποντίων". - Κείμενο καὶ ἐπιμέλεια Στάθη Εὐσταθιάδου. -

..... σὲ μακρόσυρτο ἦχο, κουδούνια κλπ.

Ἀντίλαλοι... ἀναμνήσεις... νοσταλγίες... καημοὶ

..... σὲ γοργὸ ρυθμὸ, ἠρωτικὸ
.....

Ἀθάνατοι ποντιακοὶ θρύλοι καὶ παραδόσεις.

..... τὸ σῆμα σβῆνει
.....

Ο.- Στὴν ~~ἐκπομπή~~ περιοχὴ Κιόλιας τοῦ Καυκάσου εἶναι ἀφιερωμένη ἡ
σημερινή μας ἐκπομπή.

..... λύρα σὲ ὑπόκριση
.....

Ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Κάρς ἡ Κιόλια στὴν περιοχὴ Καυκάσου. Τὴν ἀπο-
τελοῦσαν 13 χωριά: Μερτινίκ, Μουζαράτ, Κιασιάρ', Σαλούτ, Σαράτ,
Τερίρ-Καπί, Οὔτς-Κιουλισιά, Βάρ-Κενίς, Ταχτά-Γιράν, Τίρ-Κιασιόν,
Ζάμ-Ζελέτ, Τόρτ-Κιουλισιά καὶ Κόγι.

Ὁ ποντιακὸς ἑλληνισμὸς σ' αὐτὰ τὰ χωριά δέχθηκε φοβερά πλή-
γματα, ἀλλὰ δέν ὑπέκυψε. Κάτω ἀπὸ ξένες ἐπικράτειες δοικιμάσθηκε σκλη-
ρά. Ὅμως, ἀντιστάθηκε γενναῖα. Ἐμείναν πιστοὶ στὶς παραδόσεις οἱ
κάτοικοι τῆς Κιόλιας.

..... ἡ λύρα σταματᾷ
..... τῆς Κιόλιας.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Κιόλιας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τοῦ Κάρς,
Σαρίκαμις, Πενέκ κλπ., προήρχοντο ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τοῦ Πόντου.
Ἡ μετακίνηση ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τὸν Πόντο σὲ περὶ τοῦ Καυ-
κάσου ἐγίνε κατὰ διαφόρους περιόδους, ἰδίως τὸ 1878. Ὁ ρωσοτουρκικὸς
πόλεμος τότε ξεσήκωσε πολλοὺς Ποντίους χριστιανοὺς. ~~Ἐγκατέλειψαν~~ ^{ἔφυγαν}
τὸ τουρκικὸ ἔδαφος καὶ ~~μετακινήθηκαν~~ ^{μετακινήθηκαν} πρὸς περιοχὰς τῆς Ὀρθοδό-
ξου τσαρρικῆς Ρωσίας.

Ἀπὸ τὸ 1878 ἕως τὸ 1922, ὁπότε καὶ ἐγίνε ὁ ξεριζωμὸς τῶν
Ποντίων τοῦ Καυκάσου, στὰ 13 χωριά τῆς Κιόλιας ζοῦσαν περὶ τοὺς
7.000 Ἕλληνες.

Ὡς πρὸς τὴν ὀνομασία "Κιόλια", ἐπικρατεῖ μᾶλλον ἡ ἀποφῆ, ὅτι

αυτή προέρχεται από την τουρκική λέξη "κιδλ", που σημαίνει λίμνη. Σύμφωνα με την παράδοση, στον τόπο αυτόν υπήρχαν στά πανάρχαια χρόνια πολλές λίμνες, "κιδλίες". Αλλά και η όλη περιοχή της Κιδλίας μοιάζει με μία μεγάλη λειάνη. Έχουμε λοιπόν και πάλι το σχήμα μιας μεγάλης λίμνης. Πάντως, τα χωριά της Κιδλίας ήταν κτισμένα μέσα σε ιάμπο, όπου υπήρχαν πολλά ποτάμια. Οι κάτοικοι ήσυχολοῦντο περισσότερο με την κτηνοτροφία και με τις τέχνες. Η καλλιέργεια δημητριακών και οπωροκηπευτικών ήταν μάλλον περιορισμένη. Από το Κάρς άπηχε η Κιδλία περί τα 100 χιλιόμετρα.

. ΑΥΡ - ΤΡΑΓ

Μετά την λήξη του πρώτου παγκοσμίου πολέμου και κατά την διάρκεια της διετίας 1918 - 1920, οι μόντιοι της περιοχής Κιδλίας έδόξαν την Ελλάδα με τον ήρωισμό τους. Η περιοχή τους, βάσει των τότε διεθνών συνθηκών, δόθηκε στους Άρμενίους. Αλλά οι Τούρκοι δεν έτήρησαν τους όρους των διεθνών συνθηκών και εισέβαλαν στην περιοχή. Οι Άρμένιοι δεν μπορούσαν να αντισταθούν. Τότε άκριβως ώπλισθηκαν οι άνδρες της Κιδλίας, για να προστατεύσουν τον τόπο από την λεηλασία και την καταστροφή. Τρεις Έλληνες αξιωματικοί του τσαρικού στρατού, κάτοικοι της Κιδλίας, οι οποίοι άποστρατεύθηκαν με τα γεγονότα της ρωσικής επανάστασης του 1917, Πετρίδης, Καρυπίδης και Άδαμίδης, ανέλαβαν την άρχηγία των ένόπων ομάδων της Κιδλίας. Άπεφάσισαν να αντισταθούν στους επιδρομείς.

Άνάμεσα στις πολυάριθμες μάχες, που δόθηκαν τότε, ξεχωρίζουν τρεις, ^{ή πρώτη} στο βουνό Τσάλ-Τεπέ, κοντά στα χωριά Κόγι και Τόρτ-Κιουλ-^{ή δεύτερη} σιά και τέλος, στο βουνό Σιρίν-Ταγού. ^{ή τρίτη μάχη.}

Οι αξιωματικοί, που αναφέραμε προηγουμένως, ήταν γνωστοί με τα ρωσικά τους όνόματα, Πετρόφ, Καρύπωφ και Χισίρτζ. Στο άιόλουθο δίστιχο, ή ποντιακή μούσα τραγουδά την λεβεντιά τους.

Και ο Χισίρτζ κα έλεε, παιδιά μη φοβούσταν
ο Καρύπωφ έτσάλλεν, για την πίστ'θά σιοτούσταν

Η παράλευση προς τους πολεμιστές ήταν μι άπανάληψη της ιδέας

πάντοτε ηρωϊκής εξάρσεως τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς....

Παιδιά μὴ φοβηθῆτε. Γοῶ τὴν πίστη θά σιοτωθῆτε.

Καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία κατεξευτελίζετο ἀπὸ ὀλίγους γενναίους Ἕλληνας, ἀποφασισμένους νὰ πεθάνουν, παρὰ νὰ δεχθοῦν ταπεινώσεις καὶ ἐξευτελισμούς.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ἀλλὰ οἱ καιροὶ ἦταν χαλεποί. Ἐσήμανε ἡ ὥρα τοῦ ξεριζωμοῦ. Οἱ κάτοικοι τῆς Κιόλιας μὲ ματωμένα τὴν ψυχὴ ἐγκαταλείπουν τὰ χωριά τους. Παίρνουν μαζί τους τὰ ὅπλα τους, τὶς λερεὲς εἰκόνες καὶ ὅ, τι ἄλλο μποροῦσαν καὶ πορεύονται πρὸς Ἀρταχάν. Ἐκεῖ καταφθάνουν ξεριζωμένοι Πόντιοι καὶ ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς τοῦ Καυκάσου. Στὸ Ἀρταχάν καταρτίζεται μιά ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς Χαράλαμπον Πυλδρῶφ, Παπαβασίλην, Παπαμιχαήλ καὶ ἄλλους, ἡ ὁποία ἐν συνεχείᾳ πηγαίνει στὴν Τιφλίδα, γιὰ νὰ διαπραγματευθῇ ἐκεῖ μὲ τὴν ἐλληνικὴ Ἐπιτροπὴ περιθάλψεως τὸ θέμα τῆς μεταβάσεως τῶν Ἑλλήνων τοῦ Καυκάσου στὴν Ἑλλάδα. Τὰ ὀνόματα, Πολεμαρχάκης καὶ Κωνστανταράκης, μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς περιθάλψεως, καθὼς καὶ Σκέφερης, πολιτικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος στὴν Τιφλίδα τότε, ἔγιναν πόσο ἀγαπημένα καὶ παραμένουν ἀλησμόνητα στὴν μνήμη ὅλων.

Μετὰ τὰς διαπραγματεύσεις ὁ λαὸς μεταφέρεται στὸ Βατούμ, ἀπὸ ὅπου θὰ ἐπιβιβασθοῦν στὰ ἐλληνικὰ καράβια.

Στὴν τραγικὴ ἐκείνη ὥρα, ἡ μετάβαση στὴν Ἑλλάδα ἀποτελοῦσε τὸν μεγάλον πόθον τῶν Ποντίων τοῦ Καυκάσου. Ἡ ποντιακὴ μοῦσα φάλλει μὲ συγκίνηση τὸν καημὸ τῆς ψυχῆς τους.

Ἄς ἔξερνα ποῖον παῖδ' ἔφ' ἔρ με σὴν Ἑλλάδα
ἀπ' ἀν' καὶ σὸ τιρέκν' ἄθε, ν' ἄφτω χρυσὸν λαμπάδα

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Στὴ συνέχεια τοῦ προγράμματός μας θὰ σᾶς μεταδώσωμε τραγούδια τῆς περιοχῆς Κιόλιας. Ἀναφέρονται στὴν ἀγάπη καὶ στὸν ἔρωτα.

Ὁ ἔρωτας εἶναι ὁ πρῶτος ὁρος γιὰ μιὰ χαρούμενη ζωὴ. Καὶ δὲν ἀφορᾷ μονάχα τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ κάθε ζωντανὴ ὕπαρξη.

Konstantinos

Τάπουλιά, ὅς μὴν ἔχουν ἀνθρώπινη μιλιὰ. Ἐχουν λαλιά, μὰ καὶ καρδιά. Ξέρουν κι' αὐτά νά ἀγαποῦν καὶ νά ἐρωτεύονται μεταξύ τους, καθὼς μᾶς λέει ὁ λαϊκὸς ποιητής.

Τὰ πουλιά τ' ἀγλάσσοτα καὶ σ' ἔρημα πὰ ζοῦνε
ἀτά πα ἐφτάνε σεβταλοῦν, ἐγροικοῦν κι' ἀγαποῦνε

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Στὸ ἀκόλουθο δίστιχο ὁ λαϊκὸς ποιητής παρουσιάζει τὸν ἐρωτευμένο νέο μπροστὰ στὸν πνευματικὸ.

Πῆγα νά ξαβουρεθκοῦμαι, νά λέγω τ' ἀμαρτίας,
εἶπε με ἄλλο μ' ἐφτᾶς ἀτα, θά κίφτω γὼ τ' ὄτλια σ'.

Πῆγα νά ἐξομολογηθῶ, νά πῶ τίς ἀμαρτίες μου. Καὶ ὁ πνευματικὸς μου εἶπε, ὅτι θά μοῦ κίφῃ τὰ αὐτιά, ἐάν μάνω ξανά τὰ ἴδια σφάλματα.

Ἀλλὰ ὁ ἐρωτευμένος νέος μᾶς ἐξηγεῖ, ὅτι οἱ ἀμαρτίες του ἦταν ἐρωτικές καὶ ὅτι δῆθεν ὁ πνευματικὸς τὸν ἐσυγχώρησε.

Εἶπ' ἄτον τσουρμουλήματα, εἶπ' ἄτον σεβταλοῦν
εἶπε με συγχωρῶ ἀτα, ἀτά εἶν' τσαχαλοῦν

Τοῦ εἶπα γιὰ χάδια, γιὰ ἐρωτοδουλιές. Ὁ πνευματικὸς τὰ συγχώρησε, γιατί - εἶπε - αὐτά ὅλα εἶναι δουλιές ὕεανικές.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Στὴν περιοχὴ Κιόλιας τὰ ποντιακά ἤθη καὶ ἔθιμα, οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια, διατηρήθηκαν μὲ εὐλάβεια. Οἱ Κιολιαλῆδες συνεχίζουν καὶ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα τίς παλιές ποντιακές παραδόσεις.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ὁ Σὺλλογός "Θάρος Ποντίων" ἀφιέρωσε τῇ σημερινῇ του ἐκπομπῇ στὴν περιοχὴ Κιόλιας τοῦ Καυκάσου, ποῦ μετὰ τὸν ξεριζωμὸ τῶν Ποντίων ἀπὸ ἐκεῖ, περιῆλθε στὴν τουρκικὴ ἐπιρράτεια. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Σὺλλογου εὐχαριστεῖ θερμῶς τοὺς Νικόλαον Καριπίδην, Ἀμπριανὸν Κασαπίδην, Παναγιώτην Καρασαββίδην, Χρήστον Κασαπίδην καὶ Καλλιόπην Κουριανίδου, καταγομένους ἀπὸ τὴν περιοχὴ Κιόλιας, γιὰ τίς πληροφορίες καὶ τὰ τραγούδια, ποῦ εἶχαν τὴν εὐγενῆ καλωσύνη νά δώσουν στὸν συνεργάτη τῆς ἐκπομπῆς.

Κοντὰ σας καὶ πάλι τὴν ἐρχόμενη ἐβδομάδα τὴν ἴδια μέρα καὶ

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... σε μια ορισμένη ηχο, που ονομάζεται και ακολούθως κανονικό σήμα...

... μετέδοθη η λαογραφική έκδοση "Ποντιακοί Αντίλαλοι" του Συλλό-

... "Φόρος Ποντίων". - Κείμενο και επιμέλεια Στάθη Ευσταθιάδη. -

... φ. : : : : το σήμα σβήνει...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...

... και η καθεμία από τις δύο ομάδες...